

WIJKBESCHRIJVING ORANJEBUURT

Louwrens Hacquebord
Rita Overbeek

INHOUD

1. INLEIDING
2. ONTWIKKELINGEN TOT HET ALGEMENE
UITBREIDINGSPLAN VAN 1906
3. DE ONTWIKKELING VAN DE WIJK 1906-1940
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Woningbouw
    - De eerste straten
    - Woningbouwverenigingen
    - Particuliere bouwactiviteiten
    - De rest van de wijk
  - 3.3. Overige bebouwing en voorzieningen
    - Bedrijven
    - Scholen
    - Voorzieningen
4. ONTWIKKELINGEN NA 1945
5. GEBIEDEN MET BIJZONDERE (STEDEBOUWKUNDIGE)
WAARDEN
  - 5.1. Algemeen
  - 5.2. De Oranjebuurt
    - Structuur
    - Primaire en secundaire assen
    - De 'woonstraten'
    - De grenzen

LITERATUUR

1. INLEIDING

De Oranjebuurt is een woonwijk ten noordwesten van de binnenstad. De wijk wordt in het zuiden en zuidwesten begrensd door het Reitdiep, in het noordwesten door de spoorlijn naar Delfzijl en in het oosten door achtereenvolgens de Kerklaan, de Louise Henriëttestraat, de Koninginnelaan, de Oranjestraat en de Oranjesingel.

Het Reitdiep maakte al enkele eeuwen deel uit van de infrastructuur rond de stad. Het gebied ten noorden hiervan bestond uit kleigrond waarop veeteelt werd bedreven. Alleen bij het Reitdiep bevond zich enige bedrijvigheid.

Na de slechting van de wallen in 1878 werd de oostelijke en noordwestelijke begrenzing van de huidige wijk bepaald door de aanleg van respectievelijk het Noorderplantsoen en de spoorlijn naar Delfzijl.

Met de bebouwing van het gebied werd enkele jaren na de eeuwwisseling een begin gemaakt toen de Oranjestraat aangelegd werd. Rond 1910 werden hier door particulieren woningen gebouwd.

De ontwikkeling van de wijk kwam echter pas goed op gang vanaf 1918. Hierbij werd in grote lijnen het uitbreidingsplan van J.A. Mulock Houwer (1906; zie de algemene stadsbeschrijving) gevolgd.

Tot 1925 waren voornamelijk woningbouwverenigingen actief, daarna overheerste enkele jaren het particuliere initiatief. Van 1928 tot 1931 werd het laatste deel van de wijk gebouwd, nu weer voornamelijk door woningbouwverenigingen.

Langs het Reitdiep kwam weliswaar enige bedrijvigheid, maar niet in de mate waarin Mulock Houwer in zijn plan had voorzien. Grote stukken grond lagen hier gedurende vele jaren braak.

Na de Tweede Wereldoorlog vonden er in de wijk, behalve demografische en functionele veranderingen, geen ingrijpende wijzigingen plaats. Alleen langs de Wilhelminakade vond nieuwbouw plaats. De rest van de wijk werd gedeeltelijk gerenoveerd.

De Oranjebuurt grenst in het noordoosten aan het deel van de Noorderplantsoenbuurt, dat deels in de jaren '90 van de vorige eeuw en deels na 1905 werd gebouwd (zie "Wijkbeschrijving Noorderplantsoenbuurt"). De overgang tussen beide wijken is niet erg duidelijk en komt het best tot uitdrukking in de straatnaamgeving.

Het oostelijk deel van de wijk grenst aan het Noorderplantsoen (zie "Wijkbeschrijving Centrum") en is daarmee ruimtelijk ook duidelijk verbonden.

Ten zuiden van het Reitdiep ligt het noordelijk deel van de Schilderswijk, dat qua bouwperiode en -stijl overeenkomsten vertoont met delen van de Oranjebuurt en daarmee ook fysiek verbonden is door de Herman Colleniusbrug (zie "wijkbeschrijving Schildersbuurt").

Ten noordwesten van de spoorlijn ligt de naoorlogse wijk "De Paddepoel". Hiermee bestaat slechts een ruimtelijke relatie via een doorgaande route onder het spoor door (Prinsesseweg-Zonnelaan).

2. ONTWIKKELINGEN TOT HET ALGEMENE UITBREIDINGSPLAN VAN 1906

De laaggelegen kleigronden ten zuidwesten van het uiteinde van de Hondsrug werden na de aanleg van zeeverende dijken rond het jaar 1000 definitief geschikt voor bewoning. Vanaf dat moment werd de grond gebruikt als weiland.

Het Reitdiep zorgde van oudsher voor de afwatering van de hooggelegen Drentse zandgronden. Daarnaast vormde het de scheepvaartverbinding met zee en maakte het onderdeel uit van de vaarroute naar Leeuwarden.

Een detail van de Topografisch-Militaire Kaart uit 1864 laat zien dat in de loop van de eeuwen een (onregelmatige) blokverkeveling was ontstaan.

Van wegen in het gebied was in die tijd nauwelijks sprake. Alleen haaks op de Verlengde Grachtstraat (zie "Wijkbeschrijving Noorderplantsoenbuurt"), vlak naast de huidige Koninginnelaan, liep een landweggetje naar het zuiden dat midden in de weilanden eindigde. Verder heeft op de dijk langs het Reitdiep waarschijnlijk een pad gelopen. Aan het begin daarvan, vlak buiten de wallen, bevond zich enige aan de scheepvaart verwante bedrijvigheid. Tussen de huidige Prinsesseweg en Koninginnelaan stond een molen, "De Oude Held".

Aan het eind van de Kerklaan, tegen het spoor aan, lag een terrein waar, als er kermis was in de stad, de kermis-exploitanten hun woonwagens mochten stallen. In de Eerste Wereldoorlog stonden hier woonwagens waarin Belgische vluchtelingen gehuisvest waren.

Na de slechting van de wallen en de aanleg van het Noorderplantsoen rond 1880 en de aanleg van de spoorlijn naar Delfzijl in 1884 gebeurde er aanvankelijk niets in het gebied.

In 1895 werd door particulieren een plan ingediend voor

het gebied ten zuiden van de Verlengde Grachtstraat, dat een voortzetting inhield van de bestaande bebouwing ten zuidwesten van de Kerklaan (zie "Wijkbeschrijving Noorderplantsoenbuurt"). De gemeente had blijkbaar andere ideeën en kwam met een eigen plan. Dit leidde uiteindelijk in 1906 tot een plan voor de gehele Oranjebuurt, dat deel uitmaakte van het Algemene Uitbreidingsplan van J.A. Mulock Houwer (zie paragraaf 3.1. en de algemene stadsbeschrijving).

In 1905, nog voor de definitieve vaststelling van het uitbreidingsplan, vestigden de gebroeders Hoyer aan het hierboven genoemde landweggetje een chemische wasserij en ververij. Vier jaar later pas werd begonnen met de aanleg van de eerste straten van de Oranjewijk, de Oranjestraat (langs het bedrijf van de gebroeders Hoyer) en de Oranjesingel.

3. DE ONTWIKKELING VAN DE WIJK 1906-1940

3.1. Algemeen

Het oorspronkelijke plan van uitleg van Mulock Houwer werd gekenmerkt door gebogen boulevards, lanen en wegen. Dit gold ook voor het deelplan waarin de Oranjebuurt was opgenomen. Het eerste deel van de Oranjebuurt (de Oranjestraat en de Oranjesingel) werd precies volgens dit plan aangelegd.

In 1916 werd het plan iets gewijzigd. In het gewijzigde plan werd de Nassaulaan aan de westkant van de Prinsesseweg verbreed en verdween in het deel tussen het Noorderplantsoen en de Koninginnelaan de middenberm.

De Amalia van Solmsstraat werd toegevoegd en ten behoeve van de vestiging van bedrijven langs het Reitdiep verviel een geplande straat ten zuiden van de huidige Ernst Casimirlaan.

De zijstraten van de Prinsesseweg ten noorden van de Nassaulaan tenslotte werden recht en de 'verspringingen' verdwenen.

Vanaf 1918 werd het gewijzigde plan in hoog tempo uitgevoerd. Hierbij werd door de gemeente voor het eerst op grote schaal gebruik gemaakt van haar bevoegdheid tot onteigening van grond ten behoeve van woningbouw. Ook droeg ze zorg voor het bouwrijp maken van de laaggelegen grond door deze op te spuiten met zeezand.

In ruim twaalf jaar verrees in het gebied een diverse woonwijk, zowel qua bebouwing als wat betreft de bewoners.

Ten noorden van de Nassaulaan werd voornamelijk door woningbouwverenigingen gebouwd, ten zuiden daarvan hoofdzakelijk door particulieren.

3.2. Woningbouw

De eerste straten

In 1909 werden de Oranjestraat en de Oranjesingel aangelegd. Eén van de gebroeders Hoyer liet in dat zelfde jaar op de hoek hiervan (vlak bij zijn bedrijf) een villa bouwen. In de daarop volgende twee jaar bouwde G. Hoekzema Kzn. in opdracht van de N.V. "Oranje", een maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen, aan beide zijden van deze straat en op de hoek met de Oranjesingel woningen voor de meer welgestelden.

Na deze eerste aanzet werd er een aantal jaren niet gebouwd in de buurt. Dit had, behalve met de Eerste Wereldoorlog, ook te maken met het feit dat de grond eerst onteigend en vervolgens bouwrijp gemaakt moest worden. Het terrein waar de Johan Willem Friso- en de Graaf Adolfstraat gepland waren, werd het eerst opgespoten met zeezand dat per schip werd aangevoerd. Spoedig volgde de ook rest van het gebied.

Woningbouwverenigingen

Van 1918 tot het eind van 1924 waren twee woningbouwverenigingen zeer actief in de Oranjebuurt.

De "Maatschappij ter verbetering van woningtoestanden", in 1914 opgericht, bouwde vanaf 1918 aan de Johan Willem Frisostraat, de Graaf Adolfstraat, en delen van de Amalia van Solmsstraat, Koninginnelaan, en Prinsesseweg in totaal 408 woningen en vijf winkels. In het plan van de architecten A.L. van Wissen en G. Knuttel waren zowel eengezins- als verschillende typen beneden- en bovenwoningen opgenomen.

Deze woningen waren voor de middenstand en de wat beter gesitueerde arbeiders bestemd.

De in 1920 opgerichte socialistische woningbouwvereniging "Samenwerking" bouwde direct na haar oprichting in 1920 een complex beneden- en bovenwoningen aan de zuidzijde van de Louise Henriëttestraat en de oostzijde van de Koninginnelaan. Deze woningen waren bestemd voor de lager betaalde arbeiders.

Een kadasterkaart uit 1924 laat het eerstgenoemde complex voor een groot deel en het laatstgenoemde complex in zijn geheel zien. De nog aan te leggen straten zijn in stippellijnen aangegeven.

Particuliere bouwactiviteiten

Vanaf 1925 waren het vooral particulieren die bouwactiviteiten ontplooiden in de Oranjebuurt.

Het gebied ten zuiden van de Graaf Adolfstraat werd voor 1930 geheel bebouwd. Alleen langs de Wilhelminakade bleven nog stukken grond onbebouwd.

In dit deel van de wijk, met name de Adelheidstraat, de Ernst Casimirlaan en de Prinsesseweg, waren onder meer twee verenigingen actief die zich bezig hielden met de bouw van (complexen) koopwoningen, "Eigen Huis" en "Onze Woning". De woningen van de eerstgenoemde werden alle ontworpen door de architecten J. Kuiler en L. Drewes. Het architectenbureau Kazemier & Tonkens ontwierp veel van de woningen voor "Onze Woning".

Ook andere particulieren bouwden hier woningen. Dit leverde gevarieerde gevelwanden op, bijvoorbeeld de Koninginnelaan tussen Dillenburg- en Nassaulaan en de centrale as Nassaulaan-Nassauplein-Nassaustraaf.

Aan de Oranjesingel, het deel van de Nassaulaan bij het Noorderplantsoen en de Dillenburglaan werd een aantal enkele en dubbele villa's gebouwd.

De rest van de wijk

Ook in het noordelijk deel van de wijk werd weliswaar door particulieren gebouwd, maar het beeld werd hier bepaald door woningbouwverenigingen die na enkele jaren van relatieve rust vanaf 1928 weer wat actiever werden in de wijk.

Langs het deel van de Stadhouderslaan ten zuidwesten van de Prinsesseweg werd in 1926-1927 door particulieren gebouwd. Woningbouwvereniging "Patrimonium", in 1914 opgericht ten behoeve van gereformeerde arbeiders, bouwde hier in 1928 een complex woningen met kleine voortuinen.

In datzelfde jaar werd door woningbouwvereniging "Samenwerking", die al eerder in de wijk had gebouwd, begonnen met de bouw van een complex van 145 woningen, twee winkel-woonhuizen, een kantoor en een werkplaats, gelegen aan Albertine Agnesstraat en -plein, Prinsesseweg en Koninginnelaan-westzijde. Dit complex werd in 1929 opgeleverd.

Van 1930 tot 1932 tenslotte kwam het laatste deel van de Oranjewijk tot stand op het terrein dat voorheen bij kermissen gebruikt werd voor het stallen van de wagens van de kermisexploitanten. Hier bouwde de firma H. Koster & Zn. een complex beneden- en bovenwoningen, gelegen aan de Stadhouderslaan en de noordzijde van de Louise Henriëttestraat.

3.3. Overige bebouwing en voorzieningen

Bedrijven

De reeds genoemde chemische wasserij en ververij aan de Oranjestraat breidde in de eerste jaren na de vestiging enkele keren uit. Later was dit niet meer mogelijk doordat het bedrijf omringd werd door woningen.

De grond langs de Wilhelminakade was in het plan van Mulock Houwer bestemd voor de vestiging van bedrijven. Hier kwam echter weinig van terecht. Nadat de molen "De Oude Held", die aan het Reitdiep stond, in 1912 was gesloopt, vestigde zich hier pas in het midden van de jaren '20 enige nieuwe bedrijvigheid.

Op de hoeken van de Prinsesseweg kwamen twee bedrijven die in ijzer en staal handelden. Belangrijker was de veilingvereniging "De Eendracht" die zich in 1924 op de hoek van de Amalia van Solmsstraat vestigde. Deze groeide in de jaren '30 zodanig dat bij de spoorlijn een nieuw gebouw werd neergezet.

Scholen

In 1922 werd aan de toen nog onbebouwde Nassaulaan een Hervormde lagere school gebouwd. Het gebouw, dat in een verstrakte Amsterdamse School-stijl werd vormgegeven door architectenbureau G. Hoekzema Kzn., is tegenwoordig nog steeds in gebruik als (christelijke) lagere school.

De gemeente wilde in deze nieuwe buurt ook een openbare lagere school hebben en liet in 1922 midden op het zeezand, op de plek waar later het Albertine Agnesplein zou komen, een schoolgebouw neerzetten. Bij gebrek aan leerlingen werd dit eerst een "Voortzettingsschool", een soort voorloper van de U.L.O. In de jaren '70 werd de school gesloten.

In 1932 werd aan de Graaf Adolfstraat een openbare kleuterschool geopend, "de Zonnebloem". Deze ging in de jaren '70 op in de Nassauschool.

Voorzieningen

Oorspronkelijk bevonden zich in de meeste straten wel één of meer winkels, veelal op de hoeken. Deze werden gebouwd als onderdeel van de complexen van zowel de woningbouwverenigingen als de particuliere bouwverenigingen. In de loop van de tijd concentreerden de winkels zich meer en meer, met name aan de Prinsesseweg.

Een gemeentelijk plan om de Oranjebuurt door een tramlijn met de binnenstad te verbinden, werd in 1924 ingetrokken omdat de ondergrond ongeschikt bleek voor de aanleg van

een trambaan. In plaats daarvan zou een proef worden genomen met autobussen.

Een particulier, de heer D. van der Ploeg, was de gemeente echter te snel af en begon onder de naam Groninger Autobus Dienst Onderneming met een klein busje een dienst op de Oranjebuurt. Dit was echter geen lang leven beschoren; de GADO verplaatste zijn werkterrein al snel naar de provincie en eind 1924 startte de gemeente alsnog een busdienst tussen de binnenstad en de Oranjebuurt.

De woningcorporatie "Samenwerking" had in haar bouwplan voor het Albertine Agnesplein en omgeving de aanleg van een speeltuin opgenomen. Deze werd echter nooit aangelegd. In 1932 werd door de buurtvereniging op een binnenterrein achter de Prinsesseweg wel een speeltuin met clubhuis aangelegd.

Tenslotte had de wijk min of meer bij toeval jarenlang de beschikking over een groot 'recreatiegebied'. Het zeezand dat ten behoeve van de woningbouw was opgespoten werd niet in één keer bebouwd en vormde zo een gebied waar volop 'gerecreëerd' werd.

Vlak na het opspuiten was het zand nog zo nat dat er gevist kon worden. Nadat het water gezakt was, werd er gevoetbald, gekampeerd en werden er buurtfeesten gehouden. In de krant werd "Het Zeezand" zelfs aangeprezen als "een heerlijke zandvlakte" die "een gezondheidsoord van onschatbare waarde" vormde.

4. ONTWIKKELINGEN NA 1945

Na de Tweede Wereldoorlog vonden er in de wijk, behalve demografische en functionele veranderingen, geen ingrijpende wijzigingen plaats.

Met de aanleg van de nieuwbouwwijken "Selwerd" en "de Paddepoel" in de jaren '60 trokken veel gezinnen weg uit de Oranjewijk. Veel van de woningen werden betrokken door één- en tweepersoonshuishoudens, waaronder veel studenten. De gevolgen hiervan voor de scholen in de wijk zijn reeds in paragraaf 3.3. genoemd.

Ruimtelijk gezien had de aanleg van "de Paddepoel" tot gevolg dat het eind van de Prinsesseweg 'omgebogen' werd teneinde aan de andere kant van het spoor aan te sluiten op de Zonnelaan. De Stadhouderslaan werd door deze ingreep in twee stukken 'geknipt'. Hierdoor ontstond een enigszins 'onbestemde' ruimte. Dit werd nog versterkt door het ophogen van de spoorlijn aan het begin van de jaren '70.

In de jaren '80 begonnen de woningcorporaties met de

renovatie van hun woningbestand. Deze operatie is inmiddels bijna afgerond. De enige nieuwbouw in de wijk vond in 1989-1990 plaats aan de Wilhelminakade. De bedrijvigheid langs het Reitdiep is in de loop van de jaren vrijwel verdwenen. In plaats daarvan verschenen hier enkele grootwinkelbedrijven.

5. GEBIEDEN MET BIJZONDERE (STEDEBOUWKUNDIGE) WAARDEN

5.1. Algemeen

Vrijwel de gehele Oranjebuurt wordt aangeduid als gebied met bijzondere (stedebouwkundige) waarden. Slechts de bebouwing aan de Wilhelminakade wordt hiervan uitgezonderd.

Het zuidoostelijke deel van de wijk sluit nauw aan bij het Noorderplantsoen (zie "Wijkbeschrijving Centrum"). De opzet is ruim, er is veel groen en de bebouwing bestaat voornamelijk uit enkele en dubbele villa's. De rest van de wijk vormt een echt stedelijke woonbuurt met gesloten bouwblokken.

De overgang tussen beide 'delen' is op een dusdanig 'natuurlijke' wijze vorm gegeven dat er toch sprake is van een geheel. Daarom, en om het feit dat de hele wijk ook tot stand is gekomen op basis van één totaalplan, wordt het in paragraaf 5.2. als één gebied beschreven en gewaardeerd.

5.2. De Oranjebuurt

Structuur

De structuur van de wijk wordt bepaald door de twee elkaar kruisende hoofdassen, Prinsesseweg en Nassaulaan-Nassauplein. De Koninginnelaan neemt binnen deze structuur een eigen plaats in als secundaire as. De overige straten zijn te karakteriseren als typische woonstraten.

Het contrast tussen de hoofdassen en de woonstraten doet plezierig aan omdat er behalve het contrast ook een duidelijke binding is als gevolg van de harmonische overgangen in bouwhoogten en door overeenkomsten in de architectuur. De woonstraten hebben een eigen beslotenheid door de insnoering van het profiel aan het begin en eind.

De Stadhouderslaan en de Oranjesingel vormen 'naar buiten gekeerde' begrenzingen van de wijk, de eerstgenoemde een stuk minder diffuus dan de laatstgenoemde.

Primaire en secundaire assen

De Prinsesseweg heeft een belangrijke functie voor het verkeer. Ze bestaat uit twee rijbanen die door een brede groenstrook gescheiden worden.

De bebouwing langs deze as heeft een stedelijk karakter. Ze bestaat in het algemeen uit middenstandswoningen van drie bouwlagen met een plat dak. Veel van deze woningen werden in verstrakte Amsterdamse School-stijl vormgegeven door de architectenbureaus Kazemier & Tonkens en Kuiler & Drewes.

Op de hoeken met en tussen de Graaf Adolf- en de Johan Willem Frisostraat werden arbeiderswoningen gebouwd als onderdeel van complexen van de "Maatschappij" en "Samenwerking". Deze woningen tellen twee bouwlagen plus kap.

Tussen de Johan Willem Friso- en de Albertine Agnesstraat werden aan de oostzijde middenstandswoningen van twee bouwlagen plus kap gebouwd die klein voortuintjes kregen.

De Nassaulaan loopt vanaf het Noorderplantsoen naar het westen en buigt na de Koninginnelaan iets af naar het zuidwesten. Langs het eerste deel staan enkele herenhuizen en dubbele villa's en, een stuk teruggelegd ten opzichte van de rooilijn, een school.

Door de royale tuinen rond de woonbebouwing en de bomen die in de straat staan vormt dit deel een overgang van het plantsoen naar de rest van de wijk.

Ten westen van de Koninginnelaan verbreedt de Nassaulaan zich en bestaat ze uit twee rijbanen die gescheiden worden door een brede middenberm met bomen en struiken.

De woningen hier werden door meerdere architecten ontworpen. De gesloten gevelwanden in verstrakte Amsterdamse Schoolstijl tellen drie bouwlagen met een plat dak. In het middendeel werden ze iets teruggelegd ten opzichte van de rooilijn zodat de benedenwoningen voortuintjes hebben.

De gevels geven de indruk alle gelijk te zijn maar bij nader inzien blijken ze te bestaan uit enkele losse groepen, ieder met eigen vensterritmes, baksteendecoraties en gevelafsluitingen.

Na de kruising met de Prinsesseweg verbreed het profiel van de as zich verder: het Nassauplein. Hier bevindt zich een rechthoekige vijver met stenen kades en een speel-terrein.

Het plein wordt aan de westkant afgesloten door een gebogen gevelwand met een verspringing in de rooilijn. In het midden hiervan bevindt zich een opening, de Nassaustraat.

De bebouwing heeft hetzelfde karakter als die aan de Nassaulaan. Alleen de voortuinen ontbreken.

De bebouwing aan de Koninginnelaan wordt voor een groot deel 'bepaald' door de bouwblokken in de straten die er op uit komen en heeft daardoor een zeer gevarieerd karakter, zowel qua bouwhoogte als wat architectuur betreft. Alleen tussen de Dillenburglaan en de Oranjestraat en ten noorden van de Johan Willem Frisostraat bevinden zich enkele 'zelfstandige' bouwblokken, deels door particulieren en deels door woningbouwverenigingen gebouwd. Hetzelfde geldt in feite voor de Amalia van Solmsstraat.

De 'woonstraten'

De kleinere oost-west lopende straten ten westen van de Koninginnelaan hebben een minder uitgesproken stedelijk karakter.

In de Adelheidstraat en de Ernst Casimirlaan, waar vooral door particuliere bouwverenigingen gebouwd werd, bevinden zich middenstandswoningen van twee bouwlagen met plat dak en van één bouwlaag met kap (eengezinswoningen). In beide straten werd de rooilijn in het midden teruggelegd en kregen de woningen tuintjes.

Aan de Graaf Adolf- en de Johan Willem Frisostraat staan verschillende typen (arbeiders)woningen die gebouwd werden door de "Maatschappij".

In de eerstgenoemde straat hebben de woningen twee bouwlagen met kap, topgevels boven de ingangspartijen en (voor een deel) voortuintjes. Aan het eind van de straat werd in 1932 een school gebouwd in Amsterdamse Schoolstijl. Het ontwerp hiervan was van gemeentearchitect S.J. Bouma.

De bebouwing van de Johan Willem Frisostraat telt één bouwlaag met kap, heeft topgevels en (voor een deel) kleine voortuintjes. De straat heeft daardoor een tuinwijk-achtig karakter.

De Albertine Agnesstraat en het gelijknamige plein vormen een besloten geheel tussen de Prinsesseweg en de Koninginnelaan. Hier bouwde woningbouwvereniging "Samenwerking" middenstandswoningen van twee bouwlagen met kap, die deel uitmaken van een complex dat zich verder bevindt aan de Prinsesseweg en de westzijde van de Koninginnelaan.

Reeds enige jaren voordat de woningen hier gebouwd werden, was op deze plek al een openbare lagere school neergezet. Dit gebouw, in de stijl van het Rationalisme ontworpen door S.J. Bouma, werd in de gevelwand opgenomen.

De grenzen

De noordwestelijke begrenzing wordt gevormd door de Stadhouderslaan. De bebouwing hierlangs is naar buiten gekeerd en bestaat ten zuidwesten van de Prinsesseweg uit verschillende complexen van zowel particulieren als een woningbouwvereniging ("Patrimonium"). De lange aaneengesloten gevelwand telt deels drie bouwlagen met plat dak en deels twee lagen met kap en vertoont kenmerken van de Amsterdamse School. Door rooilijnverspringingen kregen sommige woningen voortuinen.

Aan de andere kant van de Prinsesseweg werd langs de Stadhouderslaan en de noordzijde van de Louise Henriëttestraat een complex woningen gebouwd naar een ontwerp van architect J.A. Boer. Dit complex in Amsterdamse Schoolstijl telt drie bouwlagen met kap en kreeg op de hoek van beide straten een fraaie vormgeving.

In het zuidoosten wordt de begrenzing gevormd door de Oranjesingel. Hierlangs en langs de Dillenburglaan en het meest zuidelijke deel van de Koninginnelaan bevinden zich enkele, dubbele en driedubbele villa's, onder andere in Amsterdamse Schoolstijl. De villa's worden omgeven door royale tuinen.

Door de ruime opzet van de bebouwing en de grote hoeveelheid groen is de grens 'doordringbaar', open van karakter. De overgang van het Noorderplantsoen naar de rest van de wijk verloopt hierdoor geleidelijk.

LITERATUUR

Bekenkamp, H., 75 Jaar Maatschappij tot verbetering van
woningtoestanden, Maatschappij tot verbetering van
woningtoestanden, Groningen, 1989

Hofman, B.J., De geschiedenis van de noordelijke
stadswijken (Tuinwijk, Oranjewijk, Selwerd, Paddepoel),
Martini, Groningen, 1986

Taverne, E., Sociale woningbouw in Groningen 1901-1926,
werkstuk KHI-R.U.G., Groningen